29.3.2017

Lausunto eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Viite: HE 13/2017 vp

Pyydettynä lausuntona hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Yleisradio Oy:sta annetun lain muuttamisesta esitän seuraavaa:

Yleisradiolakiin nyt esitettävien muutosten perusteena on parlamentaarisen työryhmän (Satosen työryhmän) muistio kesäkuulta 2016. Osa työryhmän muistion esityksistä on jo eri tavoin otettu huomioon muissa yhteyksissä, joten nyt käsillä olevat esitykset käsittelevät vain niitä ehdotuksia, jotka edellyttävät muutoksia Yleisradiolakiin.

Parlamentaarisen toimikunnan työtä koskevana yleisenä huomiona voidaan todeta, että sen työn tuloksena julkaistu muistio oli huomattavan suppea verrattuna samoihin aikoihin julkistettuihin muiden Pohjoismaiden julkisen palvelun tulevaisuutta koskeviin, akateemista tutkimusta hyödyntäneisiin laajoihin raportteihin. Toimikunnan muistion pohjalta Yleisradiolakiin esitettyjen muutosten perustelut jäävät ylimalkaisiksi ja paljolti avoimen julkisen keskustelun ulkopuolelle.

Samalla kiinnitän huomiota siihen, että lakiluonnoksen aiempi Liikenne- Ja viestintäministeriön järjestämä kuulemiskierros viime joulukuussa oli piiriltään rajattu ja jätti ulkopuolelleen yliopistot sekä niiden viestinnän tutkimusyksiköt. Toivonkin, että vastaisuudessa viestintäpolitiikkaa koskevien säädösmuutosten käsittelyssä viestintäpolitiikan tutkijat tullaan sisällyttämään pysyvästi kuultavien asiantuntijoiden joukkoon.

Käsittelen seuraavassa esitettyjä muutoksia yksityiskohtaisemmin.

<u>Hallintoneuvoston tehtävät (6 §)</u>

Lakimuutoksessa esitetään hallintoneuvoston tehtäviin lisättäväksi päättämisen yhtiön strategiasta. Jo voimassa olevan lain mukaan tämä olisi mahdollista momentin 5) mukaan, jossa hallintoneuvoston tehtävänä on "päättää talouden ja toiminnan suuntaviivoista". Erityisiä perustelut sille, miksi hallintoneuvoston tehtäviä halutaan täsmentää tällä tavalla, jäävät laajemmin mainitsematta.

> *Esitän, että lakiesityksen sanamuotoa muutetaan siten, että esitetyn lisäyksen sijasta lain 6 §:n nykyistä kohtaa 5) täydennetään seuraavasti:*
>
> *"5) päättää talouden ja toiminnan suuntaviivoista sekä yhtiön strategiasta".*

<u>Asiantuntijakuulemismenettely (6 b §)</u>

Lakimuutoksessa esitetään, että hallintoneuvosto voi pyytää lausuntoja tai kuulla asiantuntijoita. Lienee selvää, että tämä on hallintoneuvoston toimivallassa ilman että siitä erikseen mainitaan laissa. Erityisiä perusteluja sille, miksi asiantuntijoiden kuuleminen halutaan erityisesti mainittavaksi laissa esitetyllä tavalla omana alapykälänään, ei ole esitetty. Lain selkeyden vuoksi

uuden alapykälän luominen on tarpeetonta, vaan itse asia voidaan sisällyttää jo olemassa olevaan 6 §:än.

Esitän, että lakiesityksen sanamuotoa muutetaan siten, että esitetyn lisäyksen sijasta lain nykyistä 6 § täydennetään siten, että ehdotettu lisäys sijoitetaan välittömästi pykälän kohdan 7) jälkeen.

Julkinen palvelu (7 §)

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että Yleisradion tehtävä sisältöpalvelujensa tarjoamisessa tulee aiempaa velvoittavammaksi: "voidaan tarjota" korvautuu muotoilulla "tulee tarjota". Esitetty muutos perusteltu, ja se vastaa nykyistä tilannetta, jossa kasvava osa viestinnästä tapahtuu internet-pohjaisesti laajakaistaverkon puitteissa.

Samalla kuitenkin palvelun tarjoamisvelvoitteen laajuutta esitetään kavennettavaksi. Kun aiemmin velvoite käsitti tarjoamisen yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti ja alueellisesti, nyt tätä lievennetään siten, että alueellisuuden sijaan lakiesityksessä puhutaan maakunnallisuudesta. Julkisessa keskustelussa muutosta on perusteltu sillä, että Yleisradion alueelliset palvelut vääristävät alueellisia viestintämarkkinoita, ja siksi velvoitetta on väljennettävä. Tästä ei ole kuitenkaan esitetty tutkimukseen perustuvaa tietoa. Vaarana on, että kaventamalla Yleisradion mahdollisuutta kehittää alueellisia palvelujaan, heikennetään kansalaisten mahdollisuuksia saada ja vastaanottaa heille itselleen tärkeää tietoa. Siksi pidän tärkeänä, että laissa säilytetään Yleisradion alueellisuutta koskeva velvoite.

Esitän, että muutosesityksen sanamuotoa muutetaan näiltä osin kuuluvaksi seuraavasti:

"Näitä ja muita julkisen palvelun sisältöpalveluja tulee tarjota yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja alueellisesti."

Pykälän kohtaa 5) esitetään laajennettavaksi velvoitteilla tukea suomalaisten kulttuuriperinnön vaalimista, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja kulttuurista moninaisuutta; samalla esitetään poistettavaksi maininta monikulttuurisuuden tukemisesta. Termin 'monikulttuurisuus' poistaminen ja sen korvaaminen 'kulttuurisen moninaisuuden' käsitteellä on tosiasiallisesti muodollinen poliittinen kompromissi, joka ei muuta itse velvoitteen sisältöä. Sen sijaan esitetyt lisäykset yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tukemisesta yhdessä kulttuurisen moninaisuuden tukemisen kanssa asettavat Yleisradiolle uusia velvoitteita. Niiden toteutumista on jatkossa myös tarkkaan seurattava.

Yhteistyö (7 a §)

Uutena kohtana esitetään Yleisradiolle tehtävää sananvapauden, korkeatasoisen journalismin ja median monimuotoisuuden edistämisessä. Toisin kuin lakiesityksen perusteluissa esitetään (s. 8.-9.), pykälään esitetystä sanamuodosta ei voida päätellä, että siihen sisältyisi perusteluissa painokkaasti mainittu erityinen velvoite yhteistyöhän kaupallisen median kanssa. Esitetty sanamuoto viittaa pikemminkin lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa korostettuun

perustuslain sananvapautta koskeviin velvoitteisiin (ks. HE 13/2017 vp, s 9: 3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys).

Yleisradion yhteistyö markkinaehtoisesti toimivan media-alan kanssa on luonnollista, mutta on selvää, että se ei saa tapahtua muodoissa eikä tavoilla jotka vaarantavat tai heikentävät Yleisradion 7 §:ssä mainittuja julkisen palvelun velvoitteita. Sisällöllisesti muutosesitys kuuluu luontevimmin osaksi 7 §:ssä mainittuja Yleisradion julkisien palvelun tehtäviä.

Esitän, että esitetyn lisäyksen (7 a §) sanamuoto sisällytetään voimassaolevan lain 7 §:n loppuun omaksi momentikseen uuden erillisen alapykälän luomisen sijasta.

Lopuksi

Yleisradion rahoituksesta säädetään erikseen Laissa valtion televisio- ja radiorahastosta (1998/745). Koska rahoitus kuitenkin luo puitteet Yleisradion mahdollisuuksille toteuttaa Yleisradiolaissa asetetut velvoitteet, on välttämätöntä korostaa rahoituksen merkitystä myös nyt käsiteltävien lakimuutosten yhteydessä. Kun Yleisradiolle lakiesityksen mukaisesti asetetaan uusia velvoitteita, Eduskunnan on myös huolehdittava siitä että yhtiöllä on riittävät voimavarat niiden toteuttamiseksi. Tässä suhteessa Yleisradion rahoituksen tosiasiallinen supistaminen jättämällä Televisio- ja radiorahastolain 3 §:n mukainen indeksitarkistus toteuttamatta vuosina 2017—2019 heikentää yhtiön kykyä toteuttaa tehtäviään sananvapauden ja demokratian edistämiseksi tavalla, johon nyt käsillä olevassa lakiesityksessäkin viitataan (s. 9).

Esitän, että lakiesitystä käsitellessään valiokunta kiinnittää huomiota Yleisradion taloudellisten voimavarojen turvaamiseen sille esitettyjen uusien lakisääteisten tehtävien johdosta.

Hannu Nieminen
Dekaani, viestintäpolitiikan professori
Valtiotieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto